

**Inventarisatie Vleermuizen
Venbergseweg /
Pastoor Bolsiusstraat**

**Tussenrapportage kartering
vleermuizen voor
uitbreidingslocatie Lage Heide,
Gemeente Valkenswaard**

December 2010

In opdracht van:

Gemeente Valkenswaard
De Hofnar 15
5554 DA / Valkenswaard
t (040) 2083444
f (040) 2045890
www.valkenswaard.nl

Opdrachtnemer

Bosgroep Zuid-Nederland
Huisvenseweg 14
5591 VD Heeze
Postbus 106
5660 AC Geldrop
t (040) 2066360
f (040) 2066361
www.bosgroepen.nl

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Valkenswaard
Titel: Tussenrapportage Inventarisatie vlemuizen Venbergseweg/Pastoor Bolsiusstraat
Status: Definitief
Datum: December 2010
Auteur(s) Ing. D.P.E.M. (Denis) Frissen
m.m.v. J.R. Regelink & ing. N. Langeveld
Foto (s) N. Langeveld & D. Frissen
Cartografie Ing. N. (Nienke) Langeveld
Contactpersoon: Ir A.J.G. (Jan) Rots
Projectnummer: 1003 6375

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	
2 Gebiedsbeschrijving	5
2.1 Plangebied	
2.2 Opstallen	
3 Werkwijze en aanpak	7
3.1 Archiefgegevens	
3.2 Veldinventarisatie	
4 Juridisch kader Flora- en Faunawet	9
4.1 Flora en faunawet	
4.2 Natuurbeschermingswet	
4.3 Wettelijke beperkingen en mogelijkheden	
5 Voorkomende soorten	12
5.1 Gewone dwergvleermuis	
5.2 “Grootoorvleermuizen”	
5.3 Grijs grootoorvleermuis	
5.4 Laatvlieger	
5.5 Rosse vleermuis	
5.6 Ruige dwergvleermuis	
5.7 Watervleermuis	
5.8 Andere soorten	
6 Voorgenomen maatregelen & effecten	16
6.1 Werkzaamheden	
6.2 Effecten	
7 Aanbevelingen in kader van flora en faunawet	18
7.1 Beschermde dieren uit de categorie ‘algemene soorten’: vrijstelling	
7.2 Vleermuizen	
7.3 Vogels	
7.4 Vervolg	
Literatuur	20

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Voor de ontwikkeling van plangebied Lage Heide ten zuiden van Dommelen (gemeente Valkenswaard) heeft de gemeente een bestemmingsplan met de benodigde procedures doorlopen. Met de ter visie legging van het Voorontwerpbestemmingsplan, is de uitvoering opgestart. Bij de verdere procedures rondom dit bestemmingsplan hoort onder andere een natuurcompensatieplan (van Dijk & van Zitteren, 2009), inrichtingsplan Molenaarsbos en een advies voor inrichting en beheer van Landgoed Lage Heide (van der Burg, 2010). Ter voorbereiding op de voorgenomen sloop van een aantal panden aan de Venbergseweg en de Pastoor Bolsiusstraat heeft de gemeente Bosgroep Zuid Nederland verzocht deze gebouwen te inspecteren op het voorkomen van vleermuizen en vogels.

Steeds dient een initiatiefnemer zich ervan te vergewissen of bij projecten soorten in het kader van de Flora- en faunawet in gebouwen, opstallen of bomen voorkomen. Verblijfplaatsen die als vaste rust- en/of verblijfplaatsen worden gebruikt zijn in het kader van deze wet beschermd. Voor ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingswerkzaamheden waarbij beschermde planten of dieren worden verontrust of hun nesten, voortplantingsplaatsen of verblijfplaatsen worden vernietigd, dient een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.

Aan de Venbergseweg 4, Venbergseweg 8 en aan de Pastoor Bolsiusstraat 1 gaan woonhuizen en/of opstallen gesloopt worden. Door het slopen van deze gebouwen, het verwijderen van enkele opstallen binnen het plangebied Lage heide gaat mogelijk een conflict optreden met beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet. In verband met dit voornemen is een inventarisatie uitgevoerd naar mogelijk aanwezige vleermuizen. Bosgroep Zuid Nederland is gevraagd uitgebreid te analyseren welke gevolgen de voorgenomen werkzaamheden hebben voor de aanwezige fauna, met name vleermuizen en broedvogels van gebouwen. Hiertoe is in opdracht van gemeente Valkenswaard het gebied rondom de bovengenoemde adressen onderzocht, zijn voorkomende waarden beoordeeld en wordt een ecologisch advies gegeven over mogelijke uitvoering van de sloop- en vellingswerkzaamheden. In een vervolg worden mitigatie en compensatie verder te worden onderbouwd, voorlopige aanknopingspunten worden reeds aangereikt.

Met deze rapportage wordt duidelijk:

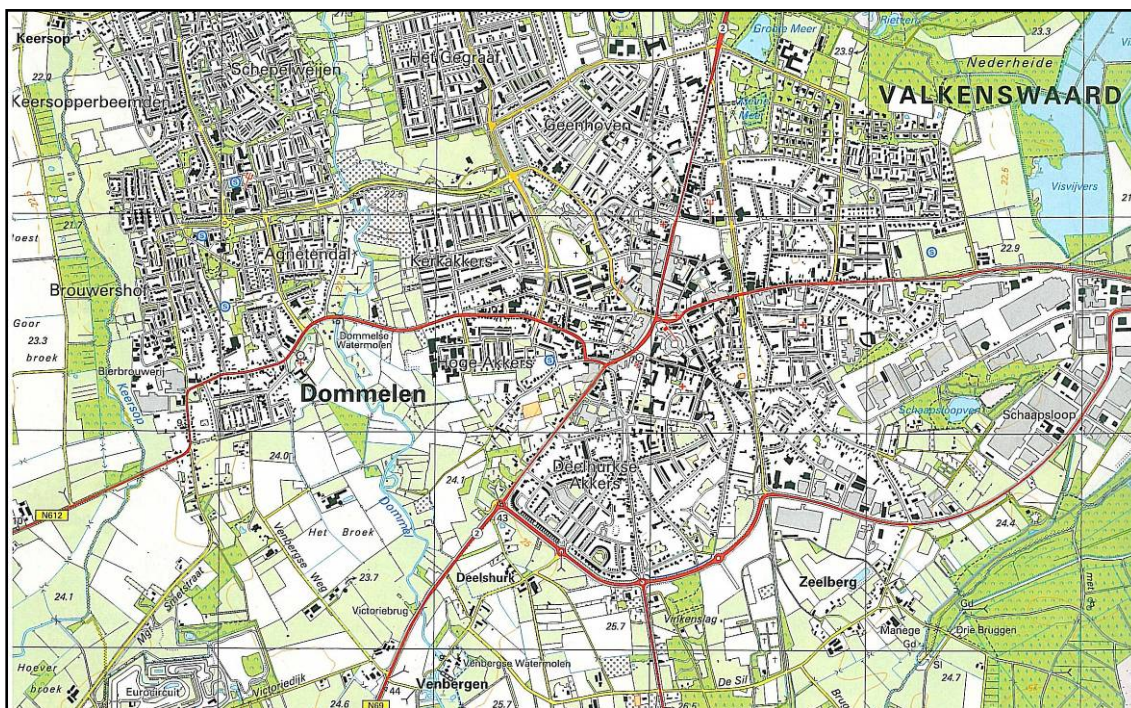
- of in het plangebied beschermde soorten (in potentie) voorkomen;
- wat de status is van deze beschermde soorten;
- of er vanuit de Flora- en faunawet consequenties verbonden zijn aan de voorgenomen werkzaamheden;
- wat er gedaan moet worden om schade te voorkomen of te beperken.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Plangebied

Zuidwestelijk van Valkenswaard ligt de woonkern Dommelen. Aan de zuidkant van Dommelen, op de hogere dekzandrug tussen de beken de Keersop en de Dommel, ligt het voorgenomen ontwikkelingsgebied “Lage heide”. Binnen dit planvoornemen worden huizen gerealiseerd en een landgoed met hoogwaardige woonfuncties ontwikkeld. Als natuurcompensatie voor deze plannen wordt aan de Dommel het terrein rondom het Molenaarsbos ingericht. Tevens wordt een landgoed ingericht, een vispassage samen met Waterschap de Dommel gerealiseerd en een verbindingszone tussen beide beekdalen ingericht (van Dijk & van Zitteren, 2009; van der Burg 2010). Daarnaast is in het Voorontwerpbestemmingsplan en de Structuurvisie een het herstel van laanstructuren opgenomen; bestaande structuren als de Pastoor Bolsiusstraat blijven zoveel mogelijk behouden.

De beekdalen van de Dommel en de Keersop staan bekend vanwege hun natuurwaarden en zijn gedeeltelijk beschermd onder de Habitatrictlijn mede vanwege het voorkomen van soorten als Beekprik en Drijvende waterweegbree. Het gebied is vanwege vlermuizen van belang vanwege het voorkomen van Grijze grootovlermuis en Ingekorven vlermuis. De aanwezigheid van deze soorten is onder andere bekend van de kerk van Dommelen (Rienks & Twisk, 2003; Mertens, 2006b).

In het gebied Lage heide staan verspreid nog enige woonhuizen en oude schuren en stallen. De gemeente Valkenswaard heeft Bosgroep Zuid Nederland verzocht de gebouwen aan de Venbergseweg 4, Venbergseweg 8 en aan de Pastoor Bolsiusstraat 1 te inspecteren.

2.2 Opstallen

Aan de *Venbergseweg 4* betreft het een oude boerderij. Hieromheen staan nog diverse oudere schuren en voormalige veestallen. Het woonhuis loopt aan de achterzijde over in een tweetal kleinere grupstallen. De bovenverdieping bestaat aan de voorzijde uit een tweetal slaapkamers, aan de achterzijde uit een grote bergzolder die als hooiopslag dienst heeft gedaan. Het gebouw is met dakpannen gedekt, deels voorzien van dakbeschot. Aan het gebouw vast zijn enkele uitbreidingen gerealiseerd met woonkamer en een veranda aan de keuken. Aan de achterzijde liggen een tiental verschillende schuren; waaronder machineberging en werkplaats, een garage en vee- of paardenstallingen. Deze bestaan hoofdzakelijk uit een gemetselde onderbouw of fundamente met daarboven in houtwerk of door golfplaten afgedekte wanden. Het merendeel van deze gebouwen is voorzien van golfplaten-dakbedekking. Het voornemen is om alle opstallen op dit adres te slopen, asbest te saneren en als bouw kavels vrij te geven. Op dit perceel staan een aantal oude kastanjabomen, naast enige struweel bestaande uit verwaarloosde tuinbeplanting.

Aan de *Venbergseweg 8* staan een woonhuis uit de jaren tachtig, een moderne geïsoleerde stalling, een voormalige grupstal als opslag in gebruik en een tuinberging. De stalling is een groot lang gebouw waarin een of enkele vrachtauto's gestald konden worden. Het gebouw is geïsoleerd en voorzien van spouwmuren, geïsoleerde dakplaten en dakpannen. Het gebouw is rondom dicht beplant met jonge struiken en struweel. De tuinberging is vergelijkbaar met woonhuis en stalling van jonge leeftijd en vergelijkbaar opgebouwd.

De voormalige grupstal is opgetrokken uit holle betonstenen, enkele raampartijen met luchtcirculatieopeningen en voor een klein deel voorzien van een open zolder. Het merendeel van de stal heeft geen onderverdeling en is tot onder de nok van het dak open. Het gebouw is voorzien van houten, getimmerde spantconstructies. Het dak is bedekt met asbest/betongolfplaten. Het woonhuis zal worden gespaard en blijft in de huidige plannen gehandhaafd. De overige gebouwen worden wel gesloopt.

Ter plaatse van de *Pastoor Bolsiusstraat 1* staat een woonhuis en een bijgebouw dat dienst deed als grupstal, garage en machineberging. Het woonhuis is vergelijkbaar met het gebouw aan de Venbergseweg 8 en van vergelijkbare ouderdom; uit de jaren zeventig of tachtig van de vorige eeuw. Het gebouw is voorzien van isolatie, afgaande op de ventilatieopeningen, en met betonnen dakpannen gedekt. Het bijgebouw staat los van het woonhuis en is volledig in baksteen opgetrokken met een verdiepingsvloer uit beton. Het dak is voorzien van isolatieplaten en met golfplaten gedekt. Het bijgebouw staat leeg en wordt niet gebruikt.

3 Werkwijze en aanpak

Ter voorbereiding op de sloop dient de gemeente Valkenswaard de gebouwen te beoordelen op aanwezige beschermde natuurwaarden. Op aangeven van de gemeente is hierbij in eerste instantie gelet op “vleermuizen en mussen”, maar tevens is ook gelet op andere vogels en zoogdieren met vaste rust- of verblijfplaatsen in menselijke bebouwing.

Vanwege het voorkomen van streng beschermde soorten, onder andere op de kerkzolder in Dommelen, is een aantal archiefgegevens op rij gezet. Vanwege de extensief gebruikte bebouwing met verstopplaatsen, kieren en ruimtes werd vermoed dat enkele gebouwen in gebruik zouden zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Aangezien bij eerdere adviezen steeds vleermuiswaarnemingen werden gedaan, heeft de gemeente Valkenswaard rekening gehouden met een uitgebreide inventarisatie en daartoe Bosgroep Zuid Nederland om advies gevraagd.

3.1 Archiefgegevens

Van diverse terreinen zijn recente (verspreidings)gegevens in databanken en rapporten aanwezig; bij vrijwilligersorganisaties of overheidsinstellingen worden deze verzameld. Op basis van deze bestaande gegevens zijn natuurwaarden grotendeels in kaart te brengen. Vanwege de eerdere inventarisaties en de hoge potenties van beide beekdalen zijn, ter zorgvuldigheid en ter completering gerichte inventarisaties aan te slopen bebouwing uitgevoerd.

Van Lage Heide en de ruimere omgeving zijn ter voorbereiding op de bestemmingsplanwijziging diverse gerichte onderzoeken bekend. Bij het opstellen van deze rapportage is gebruik gemaakt van de volgende achtergrondliteratuur over het betreffende gebied (zie literatuurlijst):

- Inventarisatiegegevens Waarneming.nl;
- Beschermde Plant- en Diersoorten in Valkenswaard Zuidwest (Mertens, 2006a);
- Aanvullende veldonderzoek naar waterspitsmuis en vleermuizen in Valkenswaard Zuidwest (Mertens, 2006b);
- Kartering Grijszandgrootoor en Ingekorven vleermuis (Regelink & Dekker, 2009);
- Een thuis voor de vleermuis, Beschermingsplan voor Vleermuizen in Noord-Brabant, (Twisk & Limpens, 2006).

3.2 Veldinventarisatie

Vanaf het moment van opdrachtverlening (30 juli 2010) kon nog beperkt het resterende najaar worden geïnventariseerd. Conform Vleermuisprotocol waren nog najaarsactiviteiten zinvol te inventariseren. Dit protocol volgend is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. Nader onderzoek naar geschiktheid gebouwen als ‘kraamverblijfplaats’;
Periode uitvoering: 1 juni – 15 juli;
In afwijking uitgevoerd begin augustus.
2. Onderzoek naar geschiktheid gebouwen als ‘paarverblijfplaats’;
Periode uitvoering: 15 augustus – 30 september;
Twee avond- of nachtbezoeken.

Aanbevolen wordt voorjaar 2011 de resterende inventarisatieronden uit voeren conform het door de Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging opgestelde vleermuisprotocol. Aanvullende voorjaarsbezoeken voor kraamverblijfplaatsen worden voor grootoorvleermuizen zijn noodzakelijk.

Om zelf de gebouwen te kunnen beoordelen en gegevens te kunnen interpreteren zijn de drie adreslocaties opgenomen op 9 augustus 2010. Inventarisatie heeft visueel plaatsgevonden waarbij alle gebouwen en aanliggende opstallen van binnen en buiten zijn onderzocht. De gebouwen zijn visueel beoordeeld met 2 personen gedurende een halve dag. Door gebruik te maken van sterke (LED-) zaklampen zijn de verstopplaatsen afgeschenen.

De nachtinventarisaties zijn uitgevoerd met batdetectors, type: Petterson D100 & D240x, en opname apparatuur (Roland Edirol). In totaal zijn 3 bezoeken uitgevoerd. Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden redelijk tot ideaal voor het inventariseren van de betreffende soortgroep. Op één avond is het veldwerk afgelast vanwege te sterke neerslag (Tabel 1). Aanvullend dienen volgens de vastgestelde norm gedurende de kraamperiode drie inventarisaties plaats te vinden, deze worden voorjaar 2011 gepland.

Tabel 1: Datum, medewerkers en weersomstandigheden van de uitgevoerde inventarisatie.

Datum	Tijdstip	Naam medewerker	Type inventarisatie	Weersomstandigheden
09-08-2010	overdag	D.P.E.M. Frissen & N. Langeveld	Gebouwinspectie, batdetector, foerageergebied	23 °C, 2 Bft, geen neerslag.
17-08-2010	overdag	D.P.E.M. Frissen & N. Langeveld	Gebouwinspectie, batdetector werk afgelast	18 °C, 4 Bft lichte regen, later enige opklaringen
07-09 -2010	avond	D.P.E.M. Frissen & N. Langeveld	Batdetector, foerageergebied, paarplaatsen	16 °C, 3 Bft, overdag neerslag, later opklarend tot zwaar bewolkt
30-09-2010	avond	D.P.E.M. Frissen & N. Langeveld	Batdetector, paarplaatsen	14 °C, 2 Bft, geen neerslag, half tot zwaar bewolkt

4 Juridisch kader Flora- en Faunawet

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijke kader en randvoorwaarden van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Achtereenvolgens worden van beide wetten de hoofdlijnen beschreven. In de slotparagraaf staat wat de wettelijke mogelijkheden zijn voor de voorgenomen maatregel.

4.1 Flora en faunawet

Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet is bedoeld ter bescherming van alle dieren en plantensoorten. Dat wil zeggen: een goede staat van instandhouding van de soort. Door schade aan individuen als uitgangspunt te nemen bij de verbodsbepalingen, is gekozen voor een maximale bescherming. De wet hanteert het uitgangspunt 'nee, tenzij'. Met andere woorden: het is verboden om schade toe te brengen aan individuen, tenzij daarvoor de vereiste zorgvuldigheid is toegepast.

De Flora- en faunawet gaat uit van een algemene zorgplicht (Art. 2):

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor alle in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Daarnaast zijn in art. 8 t/m 12 van de Ff-wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen:

- Art. 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Art. 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Art. 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Art. 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Art. 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Vrijstellingen

Onder bepaalde omstandigheden is vrijstelling mogelijk. Die omstandigheden hebben te maken met de aard van de activiteit, het (maatschappelijk) belang dat deze activiteit dient en de specifieke soorten die worden beïnvloed. Er zijn verschillende soorten vrijstellingen:

1. Algemene vrijstellingen, die altijd gelden en niet zijn gebonden aan aanvullende voorwaarden. Algemene vrijstellingen zijn overigens wel gekoppeld aan specifieke soorten, die doorgaans zeer algemeen voorkomen.
2. Vrijstelling gekoppeld aan de toepassing van een goedgekeurde gedragscode. Kenmerkend voor een vrijstelling is dat deze niet hoeft te worden aangevraagd, in tegenstelling tot een ontheffing.

Activiteiten die in aanmerking komen voor vrijstelling, zoals bedoeld in art. 75 van de Ff-wet, zijn:

- bestendig beheer en onderhoud (dit gaat om werk aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen en berm, werk in het kader van natuurbeheer en werk in het kader van landbouw of bosbouw);
- bestendig gebruik (voorbeelden zijn het gebruik van militaire oefenterreinen, recreatiegebieden, het beheer en onderhoud van recreatieterreinen zoals jachthavens, maar ook evenementen op daarvoor bestemde terreinen, zoals motorcross);
- ruimtelijke ontwikkeling (aanleg van wegen, bedrijventerreinen, havens of woonwijken, maar ook de bouw van een schuur of de verbouwing van een huis).

Het begrip *bestendigheid* slaat op een gebruik dat jaar in jaar uit op dezelfde wijze plaatsvindt en kennelijk niet schadelijk is voor de aanwezige soorten. Zodra er sprake is van grote veranderingen of ingrijpende grootschalige maatregelen, dan is er geen sprake meer van bestendig beheer, maar van ruimtelijke ontwikkeling. Hierbij kan worden gedacht aan de kaalkap van bos, het grootschalig plaggen van heidevelden, het uitbaggeren van een dichtgegroeid ven of het herinrichten van een gebouwencomplex.

In beginsel zijn alle in het wild levende inheemse plant- en diersoorten beschermd, maar de mate van bescherming verschilt per categorie. De volgende categorieën zijn van belang:

- Cat. 1. Algemeen voorkomende soorten aangewezen in de Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet, “zogenaamde soorten van tabel 1”;
- Cat. 2. Overige soorten genoemd in bijlage 2 en 3 van het vrijstellingsbesluit; “tabel 2 soorten”;
- Cat. 3. Zeldzame en bedreigde soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en bijlage IV van de Habitatrichtlijn, “zogenaamde tabel 3 soorten”;
- Cat. 4. In het wild levende vogelsoorten.

Voor de soorten van categorie 1 geldt een algemene vrijstelling. Deze soorten zijn zo algemeen dat de handelingen genoemd in art. 8 t/m 12 in principe geen negatieve invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze algemene vrijstelling geldt overigens alleen voor bovengenoemde activiteiten. Voor de soorten uit categorie 3 geldt het zwaarste beschermingsregime. Er is voor eerder genoemde activiteiten bijvoorbeeld geen vrijstelling mogelijk van art. 10. Voor de overige categorieën geldt een ruimere vrijstelling, mits wordt gewerkt volgens een door de Minister goedgekeurde gedragscode.

Gedragscodes

Het opstellen en toepassen van gedragscodes is niet verplicht. Maar wanneer niet wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, dan is er geen sprake van vrijstelling (m.u.v. soorten uit categorie 1). Om overtreding te voorkomen is dan een ontheffing noodzakelijk. Inmiddels zijn enkele gedragscodes ontwikkeld en goedgekeurd, waaronder de Gedragscode Zorgvuldig Bosbeheer, de Gedragscode Natuurbeheer, de Gedragscode Stichting IKL en de Gedragscode van de Unie van Waterschappen. Gedragscodes zijn gebaseerd op het principe van zorgvuldig werken, waarmee invulling wordt gegeven aan de zorgplicht zoals bedoeld in art.2 van de Ff-wet: al het mogelijke wordt gedaan om schade aan individuen en soorten te voorkomen en te beperken.

Ontheffing

Voor activiteiten die niet zijn vrijgesteld moet per geval ontheffing worden aangevraagd. Ontheffing is alleen mogelijk wanneer er sprake is van een in de wet genoemd belang, er geen alternatief is en de voorgenomen maatregel geen afbreuk doet aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

4.2 Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet (Nb-wet) is gericht op het beschermen van gebieden. Het gaat hoofdzakelijk om gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, d.w.z. Natura 2000-gebieden. Daarnaast vallen Beschermd Natuurmonumenten onder de Nb-wet. Voor al deze gebieden zijn instandhoudingsdoelen beschreven. Voor alle activiteiten die mogelijk een negatief effect hebben op die doelen, moet een vergunning worden aangevraagd. Voor ieder Natuurbeschermingswetgebied wordt door de Provincie in samenspraak met het ministerie van LNV een beheerplan opgesteld. Dit beheerplan geeft aan welke maatregelen wel en welke niet zonder vergunning kunnen plaatsvinden. Bestaand gebruik zal in de meeste gevallen zonder vergunning kunnen worden voortgezet.

4.3 Wettelijke beperkingen en mogelijkheden

Het herinrichten van gebouwen wordt geschaard onder bij artikel 75 lid 5 genoemde belangen zijnde ruimtelijke inrichting. Op basis van deze grondslag is verlening van ontheffing mogelijk. Het slopen van gebouwen en bebouwing moet worden gezien als ruimtelijke ontwikkeling. Voor deze werkzaamheden is geen goedgekeurde gedragscode voorhanden.

De Natura 2000-gebieden in de omgeving van het gebied Lage heide zijn op korte afstand gelegen, het betreft dan de beide beeklopen. Er zijn echter door de beperkte ingreep en plangebied in onderhavig vraagstuk geen effecten of externe werking te verwachten. De werkzaamheden hebben geen negatieve invloed op Natura 2000-gebieden. Het gebied Leenderbos, Groote heide & de Plateaux is op korte afstand gelegen. Door Mertens (2006c) en Croonen (2010) werd externe werking echter al uitgesloten.

Wanneer er in het plangebied soorten aanwezig zijn uit tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet, dan is het nodig om ontheffing aan te vragen. Omdat de werkzaamheden niet in een gebied plaatsvinden dat valt onder de beschermingsregiems van de Natuurbeschermingswet 1998 wet is deze hier niet van toepassing. Van externe werking is evenmin sprake.

5 Voorkomende soorten

Met deze inventarisaties zijn op uitgebreide schaal waarnemingen van vleermuizen gedaan. Daarnaast is bij inventarisatie gelet op gebouwbewonende vogels. Per soort(-groep) wordt een korte karakteristiek gegeven en worden waarnemingen besproken. In de gebouwen worden vleermuizen verwacht op basis van de geschiktheid van de verschillende opstallen. Het terrein is op het eerste oog geschikt voor gebouwbewonende soorten. Uit het plangebied is melding gemaakt van Laatvlieger, Watervleermuis, Ruige dwergvleermuis en Gewone dwergvleermuis (Mertens, 2006a; 2006b). Uit de ruimere omgeving zijn meldingen van Gewone baardvleermuis, Gewone en Grijsz grootoorvleermuis en Ingekorven vleermuis bekend (Rienks & Twisk, 2003; Regelink & Dekker, 2009). Gedurende de veldbezoeken in 2010 zijn zeven “soorten” vleermuizen waargenomen: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, “grootoorvleermuizen”, Grijsz grootoorvleermuis, Watervleermuis, Rosse vleermuis en Laatvlieger.

5.1 Gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuizen zijn algemeen voorkomend in de regio. De soort bewoont jaarrond gebouwen en is dan achter dakbeschot, gevelbetimmeringen en in spouwmuuren te verwachten. Aan de noordzijde (ter plaatse van de Westerhovenseweg) werd eerder door Mertens (2006a) een kraamverblijf in een woonhuis waargenomen. De Gewone dwergvleermuis is zeer talrijk binnen (en direct buiten) het plangebied waargenomen. De soort is alleen foeragerend waargenomen, binnen het plangebied zijn echter kraam- en paarverblijfplaatsen van deze soort te verwachten. Enkele gebouwen zoals het oude woonhuis aan de Venbergseweg 4 bieden daartoe geschikte mogelijkheden. Middels deze inventarisatie zijn geen vaste rust of verblijfplaatsen gevonden. Wel is het plangebied belangrijk foerageergebied, de laanbeplanting wordt gebruikt als vliegroute.

5.2 “Grootoorvleermuizen”

Als we spreken van “grootoorvleermuizen” dan kunnen in theorie twee verschillende soorten worden aangetroffen. Zo ook in het plangebied; het is waarschijnlijk dat zowel Gewone als Grijsz grootoorvleermuis voorkomen. Op basis van batdetector waarnemingen zijn de soorten echter niet uit elkaar te houden. Gewone grootoorvleermuizen zijn zowel boom- als gebouwbewonend. Tussen zomer- en winterleefgebied worden nauwelijks grote afstanden afgelegd. Binnen het plangebied werden “grootoorvleermuizen” slechts 1 maal op de batdetector waargenomen. Er werden geen verblijfplaatsen voor Gewone grootoorvleermuizen aangetroffen. Deze soort is lastig waar te nemen, er zijn voor kraamverblijfplaatsen drie inventarisatieronden noodzakelijk. Voor kraamverblijfplaatsen startte dit onderzoek te laat in het seizoen. Tijdens andere onderzoeken werden nauwelijks dieren waargenomen, dit terwijl er wel enkele verblijfplaatsen bekend zijn, zoals de kerk in Dommelen.

5.3 Grijsz grootoorvleermuis

Anders dan Gewone grootoorvleermuis is Grijsz grootoorvleermuis uitsluitend aan bebouwing gebonden. Tijdens de zomer zoeken vrouwtjes warme ruime verblijfplaatsen op, de kerk van Dommelen is een bekende kraamverblijfplaats. Tijdens de gebouwinspectie op de locatie Venbergseweg 8 werd één Grijsz grootoorvleermuis in een muur van een stal aangetroffen. Mogelijk gaat het hierbij om een mannetje. In het gebouw waren meerdere

gebruikte verstopplaatsen voorhanden, wat was af te leiden uit de gevonden mestsporen in de muur. Het gebouw functioneerde daarmee als vaste rust of verblijfplaats. De waarneming werd aan de hand van fotomateriaal ter validatie voorgelegd aan twee vleermuisexperts (René Janssen en Johannes Regelink), beiden kwamen onafhankelijk van elkaar met een bevestiging dat het hierbij ging om een Grijszegrootoorvleermuis. Voor zover bekend is dit pas de tweede waarneming, naast een mannetje waargenomen in Epen, dat zich niet op een kerkzolder bevond.

5.4 Laatvlieger

Laatvliegers zijn net als dwergvleermuizen overwegend gebouwbewonend. Het is een grote vleermuis die soms jagend bij straatlantaarns in de bebouwde kom wordt aangetroffen. Door de aangepaste levenswijze is de soort redelijk algemeen en komt noordelijk van het plangebied voor binnen het stedelijk gebied.

Laatvliegers werden bij verschillende veldbezoeken waargenomen, steeds was dit net na het intreden van de duisternis waarbij dieren kortstondig werden waargenomen. In het plangebied werden geen foeragerende dieren waargenomen. Verblijfplaatsen worden vermoed in het bebouwde gebied van Dommelen. Verblijfplaatsen van Laatvliegers binnen de drie onderzoeksobjecten zijn niet met zekerheid uit te sluiten.

5.5 Rosse vleermuis

Rosse vleermuis is een soort die uitgesproken boombewonend is. Deze soort was dan ook niet te verwachten als een van de soorten die de te slopen gebouwen zou bewonen. Rosse vleermuizen werden wel steeds boven het plangebied foeragerend waargenomen. Hier maken ze met hoge vluchten jacht op allerhande insecten. Steeds werden Rosse vleermuizen net voor of rond de schemering waargenomen om na een à twee uren te verdwijnen. Verblijfplaatsen zijn in het plangebied niet aanwezig, deze worden steeds in grote holle bomen verwacht. Op de drie genoemde adressen zijn wel enkele bomen aanwezig maar hierin ontbreken holten die dienst zouden kunnen doen als verblijfplaatsen.

5.6 Ruige dwergvleermuis

Ruige dwergvleermuizen komen met name in het najaar en voorjaar in Nederland voor, buiten deze periodes zijn vrouwtjes in de zomer in de Baltische staten aan te treffen. In het najaar en de winter zijn Ruige dwergvleermuizen zuidelijker (tot in Frankrijk en België) te vinden; dan migreren de vrouwtjes vanuit Noord-Europa langs de kustlijn naar het zuiden om met de hier aanwezige mannetjes te paren. Ruige dwergvleermuizen zijn daarmee lange afstandstreckers en zijn geen echte "standvleermuis". In het najaar vinden paringen plaats en zijn roepterritoria te vinden.

Figuur 1 grupstal Venbergseweg 8, aan weerszijden van deur holten gebruikt door Grijszegrootoorvleermuis

De Ruige dwergvleermuis is tijdens het najaarsbezoek eind september meermaals waargenomen binnen het plangebied. Waarnemingen zijn gedaan in het najaar, bij deze waarnemingen betrof het foeragerende dieren langs bosschages of bomenrijen.

5.7 Watervleermuis

De Watervleermuis is bekend van net zuidelijk van het plangebied, daar komen in enkele holle Eiken kolonies voor. Deze soort is zowel gebouw als boombewonend. In de zomer worden bomen geprefereerd door Watervleermuizen. Gedurende de winter worden koelere ondergrondse objecten verkozen, zoals ijskelders of bunkers. Watervleermuizen werden bij deze inventarisatie steeds op vliegrouete waargenomen. Dit was met name het geval tijdens de inventarisatie van 30 september, waarbij dieren langs de beschutting van de bebouwing aan de Venbergseweg 4 leken te pendelen. De Pastoor Bolsiusstraat met zijn hoge opgaande laanbeplanting bleek een vliegrouete te zijn voor deze soort. Het zuidelijke deel van Venbergseweg is eveneens een belangrijke vliegrouete voor deze soort.

Figuur 2 vliegrouete Watervleermuis Venbergseweg

5.8 Andere soorten

In de gebouwen werd gericht gekeken naar aanwezig nestplaatsen van gebouwbewonende vogelsoorten. In de schuren van de Venbergseweg 4 werden enkel oude nesten gevonden, hierbij ging het om Merelnesten.

Op een tweetal plekken werden braakballen van Kerkuil gevonden. Waarschijnlijk is deze schuur pas recent ontdekt door Kerkuil. Tijdens de eerste bezoeken werden geen aanwijzingen aangetroffen, later in het seizoen nam het aantal braakballen van enkele toe tot een tiental. Als foerageergebied zijn de graslanden en mogelijk ook de schuren geschikt voor Kerkuil.

In de omgeving werden meermaals, tijdens alle avondbezoeken, Steenuilen gehoord. Deze soort bewoond bij gebrek aan natuurlijke boomholten ook gebouwen. In de gebouwen werden geen sporen aangetroffen die duiden op permanente bewoning door Steenuil. Nesten van Huismus of Ringmus werden niet aangetroffen. Mogelijk als gevolg van afgenomen foerageermogelijkheden (er is geen vee en veevoer meer aanwezig) zijn nu geen nestplaatsen meer aangetroffen.

Door de late start van de inventarisatie zijn mogelijk soorten als Gierzwaluw gemist. Deze soort bewoond ook gebouwen en werd in eerder inventarisaties niet waargenomen. Hiervoor werden nu eveneens geen aanwijzingen gevonden. Boerenzwaluw of Gekraagde roodstaart zijn niet opgemerkt tijdens deze inventarisaties, nesten hiervan ontbreken.

6 Voorgenomen maatregelen & effecten

6.1 Werkzaamheden

Het plangebied Lage heide wordt ontwikkeld voor woningbouw. Voor de gehele ontwikkeling van het plangebied Valkenswaard Zuid / Lage heide worden verschillende ingrepen voorbereidt. Er komt een ontsluitingsweg die de N69 met de N512 verbindt. Binnen het plangebied van woningbouwlocatie wordt een herverkaveling met bouwblokken uitgewerkt en wordt aan de oostzijde een groot deel van de Dommelbeemden als natuurgebied ingericht, met de ontwikkeling tot een Landgoed met vijf hoogwaardige wooneenheden. Ter voorbereiding op deze geplande ontwikkelingen worden op een drietal adressen gebouwen en opstallen gesloopt, het betreft:

- de Venbergseweg 4, het voornemen bestaat het terrein in zijn geheel, met alle opstallen, te saneren;
- De Venbergseweg 8, het voornemen is om het bestaand woonhuis te handhaven en de overige schuren te slopen, daarnaast wordt de solitaire rode Beuk gehandhaafd;
- De Pastoor Bolsiusstraat 1, hier worden eveneens alle opstallen gesloopt.

6.2 Effecten

Voor de beschouwing van de effecten dient in eerste instantie te worden aangegeven dat in de verschillende planonderdelen rekening is gehouden met het zoveel als mogelijk handhaven van opgaande lijnbeplanting en laanstructuren, daarnaast voorziet het planvoornemen in het uitbreiden van laanstructuren richting Dommel-beekdal. Natuurcompensatie is voorzien en vindt plaats oostelijk van het plangebied, waar op ruime schaal natte hooilanden, extensieve akkers en houtwalstructuren worden ontwikkeld.

Binnen het plangebied zijn drie adressen, Venbergseweg 4 & 8 en de Pastoor Bolsiusstraat 1 onderzocht op voorkomende vleermuizen en vogels. Met de voorgenomen sloop gaat ter plaatse van de Venbergseweg 8 een verblijfplaats van Grijze grootoorvleermuis verloren. Onduidelijk is of het hierbij gaat om een solitair verblijvend mannetje. Aangezien er maar weinig batdetector waarnemingen in het gebied zijn verricht, er niet in de meest optimale periode is geïnventariseerd en maar één enkele zichtwaarneming is gedaan zijn er mogelijk verblijfplaatsen over het hoofd gezien.

Daarnaast zijn in het hoofdgebouw aan de Venbergseweg 4 dusdanig geschikte verstopplaatsen aanwezig dat met de onvolledige inventarisatie kraam- of zomerverblijfplaatsen kunnen zijn gemist. Dit kunnen naast de algemenere soorten als Laatvlieger en Gewone dwergvleermuis, grootoorvleermuizen zijn.

In het gebied werden meerdere waarnemingen van Kerkuil en Steenuil verricht. Verblijfplaatsen werden niet aangetroffen, mogelijk is het terrein met extensieve graslanden en een vervilte grasmat als foerageergebied optimaal geschikt aan het worden. Bij verdere leegstand en rust in de gebouwen bestaat de kans dat deze worden gekoloniseerd.

7 Aanbevelingen in kader van flora en faunawet

7.1 Beschermde dieren uit de categorie ‘algemene soorten’: vrijstelling

Voor het vernietigen van holen etc. en verstoren van beschermde zoogdieren van de categorie ‘algemene soorten’ voor ruimtelijke ingrepen, bestaat een vrijstelling op grond van ‘AMvB artikel 75’ van de Flora- en faunawet (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2005). Onder deze lijst vallen eveneens een groot aantal andere beschermde soorten zoals de Egel, Bruine kikker, Koningsvaren of Vos (BRO, 2008). De voorgenomen werkzaamheden hebben slechts betrekking op een beperkte oppervlakte en er zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voor algemene soorten. Voor deze soorten hoeft daarom géén ontheffing te worden aangevraagd.

7.2 Vleermuizen

In het vorige hoofdstuk is uitgelegd dat er foeragerende vleermuizen voorkomen in het plangebied. Van Grijze grootoorvleermuis werd een zomerverblijfplaats vastgesteld, ter plaatse van de grupstal op het adres Venbergseweg 8 (zie figuur1, of bijlage kaart). Vleermuizen behoren tot de strengst beschermde categorie diersoorten, ze zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en zijn beschermd volgens de Habitatrichtlijn.

Geschikte verblijfplaatsen zijn in twee gebouwen niet uit te sluiten; het betreft het woongebouw aan de Venbergseweg 4, daarnaast is een verblijfplaats van Grijze grootoorvleermuis aangetroffen in de oude grupstal aan de Venbergseweg 8. Aangezien het hier voornamelijk gaat om een enkel dier en er geen verblijfplaatsen als kraamverblijfplaatsen werden aangetroffen kan het effect als laag worden ingeschat. Desondanks moet de ingreep gemitigeerd worden, aangezien het hier wel om een vaste rust- en/of verblijfplaats gaat. Daarbij is de inventarisatie naar kraamverblijfplaatsen aanvullend in voorjaar 2011 noodzakelijk, dit vraagt voor grootoorvleermuizen een grotere inventarisatie inspanning.

Een groot deel van de opstallen is niet geschikt voor vleermuizen. De inventarisatieresultaten in combinatie met de bouwwijze (zie hoofdstuk2.2) maakt dat de verwachtingswaarde tamelijk laag is. Doordat de spantconstructies veelal zijn behandeld met houtverduurzamingsmiddelen en dakbedekking uit asbestgolfplaten bestaat worden de stalletjes aan de Venbergseweg 4 niet als verblijfplaats aangemerkt. Deze opstallen kunnen gesloopt worden, zie bijlage kaart opstallen handhaven/te slopen.

Vanwege jurisprudentie en de nieuwste beleidsinterpretatie bij het Ministerie van LNV moeten negatieve effecten op streng beschermde soorten maximaal worden gemitigeerd. Ontheffing van de Flora- en Faunawet wordt in zo’n geval niet meer afgegeven maar in de vorm van een “positieve afwijzing” beschikt. Dit is als een verklaring van geen bezwaar op te vatten. Effecten op streng beschermde soorten moeten zoveel als mogelijk voorkomen worden. De compensatie van een verblijfplaats van Grijze grootoorvleermuis is slechts zeer beperkt mogelijk. In het geval van de aangetroffen vleermuizen aan de Venbergseweg zal door het bevoegd gezag geen ontheffing worden verleend, de ingreep dient op een dusdanige wijze plaats te vinden, danwel door tijdstip en alternatieve voorzieningen, dat er geen negatief effect plaats vindt op zowel de instandhouding van de soort als op individuele dieren.

Voor de overige gebouwen kan tot sloop worden overgegaan. Veilige periodes voor het uitvoeren van sloopwerkzaamheden zijn de periode na winterslaap, vóór de kraamperiode of na de zomerperiode van vleermuizen met afhankelijke jongen. Hiervoor is de periode september tot en met half november het meest geschikt. Mits het weer al niet te koud is en nachtvorst nog niet is ingetreden. Een ecooloog dient de werkzaamheden actueel te beoordelen, kortstondig voor uitvoering.

Aanbevolen wordt enkel de twee genoemde gebouwen nader te onderzoeken gedurende de geëigende periodes. Andere gebouwen kunnen gefaseerd worden gesloopt waarbij in eerste instantie asbest wordt gesaneerd.

7.3 Vogels

In het gebied zijn gebouwbewonende vogelsoorten aanwezig. Kortstondig voordat tot sloop wordt overgegaan dient te worden uitgesloten dat broedvogels aanwezig zijn. Permanente verblijfplaatsen zijn niet aanwezig, vrijgegeven gebouwen kunnen best zo spoedig mogelijk worden gesloopt.

7.4 Vervolg

Doordat deze inventarisatie pas in de nazomer startte is de belangrijke voorjaars- en kraamperiode voor met name grootoorvleermuizen gemist. Dit onderzoek heeft wel zomerverblijfplaatsen aangetoond.

Doordat twee gebouwen geschikt werden bevonden, waarvan er één actueel bewoond, zal nader onderzoek de functies van de gebouwen moeten uitwijzen. Aanbevolen wordt om conform het vleermuisprotocol van de GaN/Zoogdiervereniging in de periode 1 april-15 mei twee inventarisatieronden naar paarverblijfplaatsen te verrichten, zodat met de huidige resultaten een jaarrond beeld ontstaat. Daarnaast zijn inventarisaties in de periode 1 juni-15 juli naar kraamverblijfplaatsen van grootoorvleermuizen in drie inventarisatieronden aan te bevelen.

Op basis van deze tussenrapportage worden, met uitzondering van de genoemde twee gebouwen, de overige opstallen gesloopt. Op basis van aanvullende resultaten in voorjaar/zomer 2011 worden verdere aanbevelingen gedaan om de ingreep op Grijze grootoorvleermuizen maximaal te mitigeren. De aangetroffen verblijfplaats zal op termijn gesloopt moeten worden nadat alternatieve verblijfplaatsen voor de Grijze grootoorvleermuis zijn ingericht. In het "Beeldkwaliteitplan Lage Heide woongebied" (Buro 5, 2010) zitten veel aanknopingspunten voor duurzame inrichting en vormgeving van de nieuwe woonwijk. Onder andere in de keuze voor verlichtingsarmaturen uitgevoerd in dimbare LED-verlichting komt dit tot uitdrukking. Daarnaast worden voorstellen uitgewerkt voor het inrichten van verblijfplaatsen, door het toepassen van gevelbetimmering in hout kan dat worden vormgegeven.

Literatuur

- Anoniem, 2008.** Planuitwerking waterbergingsgebied Valkenswaard, Nelen en Schuurmans, i.o.v. Waterschap de Dommel, Boxtel.
- Anoniem, 2008.** Ontheffingsaanvraag Plangebied Lage heide, Deel II Valkenswaard-Zuid. BRO, Boxtel.
- Burg, R.F., van der, 2010.** Inrichting Molenaarsbos Inrichtingsplan voor natuurcompensatie Lage Heide, Gemeente Valkenswaard.
- Buro 5, 2010.** Beeldkwaliteitplan Lage heide Woongebied. Buro 5 Maastricht, in opdracht van Gemeente Valkenswaard.
- Croonen adviseurs, 2010.** Evaluatie Voortoets Lage heide, Croonen adviseurs, Rosmalen.
- Dijk, R. van, & H. van Zitteren, 2009.** Gemeente Valkenswaard, Compensatieplan Lage Heideweg, BRO, Boxtel.
- Mertens, F. 2006a.** Beschermde planten- en diersoorten in Valkenswaard-Zuidwest. Adviesbureau Mertens, Wageningen.
- Mertens, F. 2006b.** Aanvullend veldonderzoek naar het voorkomen van Waterspitsmuis en vleermuizen in Valkenswaard-Zuidwest. Adviesbureau Mertens, Wageningen.
- Mertens, F. 2006c.** Voortoets Vogel- en Habitatrichtlijn ontwikkeling Valkenswaard-ZuidWest. Adviesbureau Mertens, Wageningen.
- Regelink, J.R. & J.J.A. Dekker, 2009.** De ingekorven vleermuis in het Noord-Brabantse landschap. Onderzoek naar verspreiding en landschapsgebruik. (Concept) Rapportnummer: RA0801-01. Regelink Ecologisch onderzoek, Rheden.
- Rienks, F. & P. Twisk, 2003.** Ingekorven vleermuis terug in Noord-Brabant. Zoogdier 14 (4): 34.
- Twisk, P. & H.J.G.A. Limpens, 2006.** Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan vleermuizen in Noord-Brabant. Zoogdierverseniging VZZ in opdracht van Provincie Noord-Brabant. Arnhem, 's-Hertogenbosch.